

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัว รองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2555: 2) ในขณะที่ประเทศไทยจะเผชิญกับความเสี่ยงที่ต้องเตรียมการสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ค่านิยมที่ดั่งามเสื่อมถอยและประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง แก่งแย่ง เอาเปรียบกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม

เมื่อพิจารณาถึงเยาวชนไทย ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ด้วยสภาพสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี ส่งผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ประกอบกับปัญหาสังคมมีความซับซ้อนรุนแรงขึ้น ดังนั้นเยาวชนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรคุณภาพ ดังแผนพัฒนาการแนะแนวฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2545: 2) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี มีปัญญา และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2545: 3) ซึ่งลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้กับเยาวชนไทยก็ต่อเมื่อ เยาวชนเหล่านั้นมีพื้นฐานที่สำคัญ คือความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง หรือนักเรียนต้องมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียน

จิตสำนึก หรือความตระหนักรู้ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ที่เกี่ยวกับความรู้สึนึกคิด อันเกิดจากกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ มีการประเมินค่าและเห็นความสำคัญต่อสิ่งนั้น หากบุคคลมีจิตสำนึกต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ย่อมส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองจิตสำนึกนั้น ดังที่วราพร ศรีสุพรรณ (2534: 76) กล่าวว่า “จิตสำนึกเป็นจิตที่มีทั้งความตระหนัก (Awareness) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ซึ่งการตระหนักในปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของเรื่องนั้นและบนพื้นฐานที่เกี่ยวกับจิตสำนึก นั่นคือการเรียนการสอนจะต้องมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นตามความเป็นจริงและความรับผิดชอบต่อการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือการปฏิบัติโดยความรับผิดชอบจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการรับรู้ถึงความสำคัญของตนเองต่อสังคมและความเชื่อมั่นในอำนาจของตนเอง การเกิดจิตสำนึกจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจสังคมและเข้าใจบทบาทของตนเองต่อสังคม ซึ่งองค์ประกอบของจิตสำนึกจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมด้วย”

จิตสำนึกในการเรียนคือ “การที่ระลึกอยู่เสมอและใส่ใจที่จะเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาตนเองตลอดเวลา เมื่อมีจิตสำนึกแล้วการรับประสบการณ์ก็จะมีทำที่ต่างไป ปฏิกริยาตอบสนองและสถานการณ์ทุกอย่างในแง่ที่เราจะได้เรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาทั้งนั้น ยิ่งเจอปัญหาหรือสถานการณ์อะไรที่ยากมาก เราก็ยังได้เรียนรู้มากได้ฝึกมาก ได้พัฒนามาก ซึ่งเป็นความจริงอย่างนั้น เป็นความจริงโดยธรรมชาติ อะไรที่ยาก เมื่อมนุษย์ทำมนุษย์ก็ยิ่งได้เรียนรู้มาก” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) 2541) การปลูกฝังหรือส่งเสริมจิตสำนึกให้แก่เด็กตั้งแต่เด็กเพื่อเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศในอนาคตนั้น โรงเรียนเป็นสถานที่เหมาะสมในการพัฒนาเสริมสร้างหล่อหลอม และขัดเกลาคุณลักษณะความเก่ง ดี และมีความสุขให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ด้วยโรงเรียนเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพ เพื่อออกไปปรับใช้สังคมประเทศชาติ

ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะสำคัญที่นักเรียนควรได้รับการปลูกฝัง โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านการเรียนซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบในด้านอื่น ๆ ตามมา เช่น ความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านครอบครัว ชุมชน สังคม

และประเทศชาติ ความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียน หมายถึง “การที่นักเรียนศึกษาจนประสบความสำเร็จตามมุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้า หรือซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดฝึกก็ยอมรับว่าทำผิดแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ มีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน” (กรมสามัญศึกษา 2529: 3) เช่นเดียวกับนิรमित ชวระนอง (2534) กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อการศึกษาล่าเรียนคือ “ความเพียรพยายามในการศึกษาเพื่อให้ตนเองมีผลการเรียนดีขึ้น โดยการแสดงพฤติกรรมด้านการเรียนในทางที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การเข้าเรียนตรงเวลา การตั้งใจฟังครูสอน การติดตามบทเรียนที่ครูสอน การจดบันทึกเนื้อหาที่ครูสอน การถามครูในสิ่งที่สงสัย การทบทวนบทเรียนที่ครูสอนไปแล้ว การเตรียมศึกษาบทเรียนล่วงหน้า การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครบตามที่ครูสั่ง การเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างกระตือรือร้น เมื่อนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมเหล่านี้สม่ำเสมอจึงถือว่าเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการศึกษาล่าเรียน” การที่นักเรียนจะมีพฤติกรรมรับผิดชอบในการเรียนนั้น “ครูผู้สอน ครูแนะแนว และผู้บริหาร โรงเรียนต้องช่วยกันส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียน นั่นคือให้นักเรียนเตรียมบทเรียนล่วงหน้า จัดหาวัสดุอุปกรณ์ครบ ส่งงานทันตามกำหนด เข้าห้องเรียนทันเวลา ใช้ความกตัญญูติดตามบทเรียน ซักถามเมื่อสงสัย อ่านบทเรียนเมื่อมีเวลาว่าง ทำการบ้านด้วยตนเอง ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเนื้อหาที่ได้เรียนมาแล้ว ตรวจงานและจัดทำงานต่างๆ ให้ทันกำหนดส่ง” (บุญส่ง ทันทานนท์ 2535: 13)

จากการศึกษาเรื่องความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยพบว่าความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังเช่น งานวิจัยของของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2536) ที่ได้ศึกษางานวิจัยของของฟลาเฮอร์ตี้ และรูทเซล จากการวิจัยลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนสูง และนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนต่ำ ผลการวิจัยคือ ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงได้คะแนนบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบสูงกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Flaherty and Reutzel 1965: 409) นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนสูง จะส่งผลดีต่อความสำเร็จด้านการศึกษาล่าเรียน ดังที่บุญส่ง ทันทานนท์ ทำวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นของครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 10 แล้วพบว่า “พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด คือพฤติกรรมความรับผิดชอบในการศึกษาล่าเรียน และยังได้ศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า พฤติกรรมการเรียนที่มีความแตกต่างกันมากที่สุดระหว่างนักเรียนที่เรียนเก่งกับนักเรียนที่เรียนอ่อน คือพฤติกรรมความรับผิดชอบในการศึกษาล่าเรียน” (บุญส่ง ทันทานนท์ 2535: 19)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์ผู้สอนรายวิชาต่างๆ ถึงสาเหตุที่นักเรียนขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการเรียน และจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนของผู้วิจัยเอง พบว่าสาเหตุสำคัญที่นักเรียนขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบเกิดจากการที่นักเรียนไม่ตั้งใจ ขาดเรียนบ่อย มาโรงเรียนสาย เข้าห้องเรียนช้า ทำงานไม่เสร็จ ไม่ส่งการบ้าน ไม่ติดตามงาน ไม่ติดต่ออาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หากปล่อยไว้โดยไม่รีบแก้ไขให้ดีขึ้น ย่อมส่งผลเสียต่ออนาคตการเรียนของนักเรียนเหล่านี้ ดังเช่นหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529: 3) กล่าวถึงผลเสียของการขาดความรับผิดชอบไว้ว่า “ผลเสียของการขาดความรับผิดชอบมีดังนี้ 1) ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจในการทำงานสำคัญใดๆ และมักได้รับคำตำหนิในการทำงาน 2) จะเป็นคนเกือยชา ไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคใดๆ ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นเสมอ กลายเป็นคนไม่มีความสามารถ และไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง 3) มักทำงานใดๆ ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายได้ทันเวลา และ 4) ไม่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางสังคม ทำให้สังคมวุ่นวาย” ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา ถือเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งที่จะต้องช่วยกันปลูกฝังนักเรียนในโรงเรียนให้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบด้านการเรียน เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ให้น้อยลงหรืออาจจะหมดไปได้ และยังจะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในปัจจุบันการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่อาจช่วยแก้ปัญหาการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อเรียนของนักเรียนได้ เพราะการถ่ายทอดความรู้แบบเดิมๆ ไม่สามารถทำให้นักเรียนคิดวิเคราะห์แก้ไขสถานการณ์ได้ด้วยตัวเอง ส่งผลต่อการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงต้องส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักพัฒนาจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อตนเองด้วยการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ การที่ครูจะเลือกกิจกรรมใดมาช่วยในการพัฒนาจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนนั้น จะต้องพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดีว่าเหมาะสมเพียงใด “กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี” (กรมวิชาการ 2545: 1) อีกทั้งสมร ทองดี และปรางค์ รามสูต (2545: 8) กล่าวว่า “การดำเนินกิจกรรมแนะแนวหากกระทำได้เหมาะสม จะส่งผลดีต่อผู้รับบริการในการแก้ปัญหา เช่นการทะเลาะวิวาท พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ปัญหายาเสพติด การขาดความมีระเบียบวินัย ขาดคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบ ซึ่งหากบุคคลเหล่านี้ได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยใช้กระบวนการทางการแนะแนวก็น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่แก้ปัญหาได้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้เกี่ยวข้อง ชุมชน สังคม และนอกจากช่วยให้ผู้รับบริการได้พัฒนาตนเองแล้ว ยังสามารถสร้าง

คุณประโยชน์แก่สังคมได้ ช่วยให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สังคมปัจจุบันปรารถนาให้เกิดขึ้น ดังนั้นกิจกรรมแนะแนวจึงมีความสำคัญทั้งต่อผู้ให้และผู้รับบริการ”

แนวทางในการแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการเรียน ผู้วิจัยศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนานักเรียนวัยรุ่น “โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นระดับที่ควรพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะไปประกอบอาชีพเป็นพลเมืองที่ดีของชาติและมีความรู้พื้นฐานพอที่จะศึกษาต่อไปได้ เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นวัยที่จะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิต หากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้รับตัวอย่างหรือได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสม ย่อมได้รับพื้นฐานเพื่อการเริ่มต้นความเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ” (สุนทรียา ยอดไกรศรี 2547: 1) จากการศึกษาพบว่าชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ดังผลการวิจัยของพัชรภรณ์ รักช่วย (2546: 67) ที่ศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีผลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีความรับผิดชอบในการเรียนสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการวิจัยของปราณี เชนบุญ (2546: 75) ที่ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความรู้และพฤติกรรมความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงขึ้น หลังจากได้รับการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยของ วารี ศิริเจริญ (2540: 91) ที่ทดลองใช้ชุดการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนระยองวิทยาคม จังหวัดระยอง พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงขึ้นในทุกด้าน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรตพิทยพยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยมุ่งหวังผลเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดความมีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบ สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนได้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา นำไปสู่การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และยังสร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมโดยการเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและมีคุณค่า ตลอดจนสามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

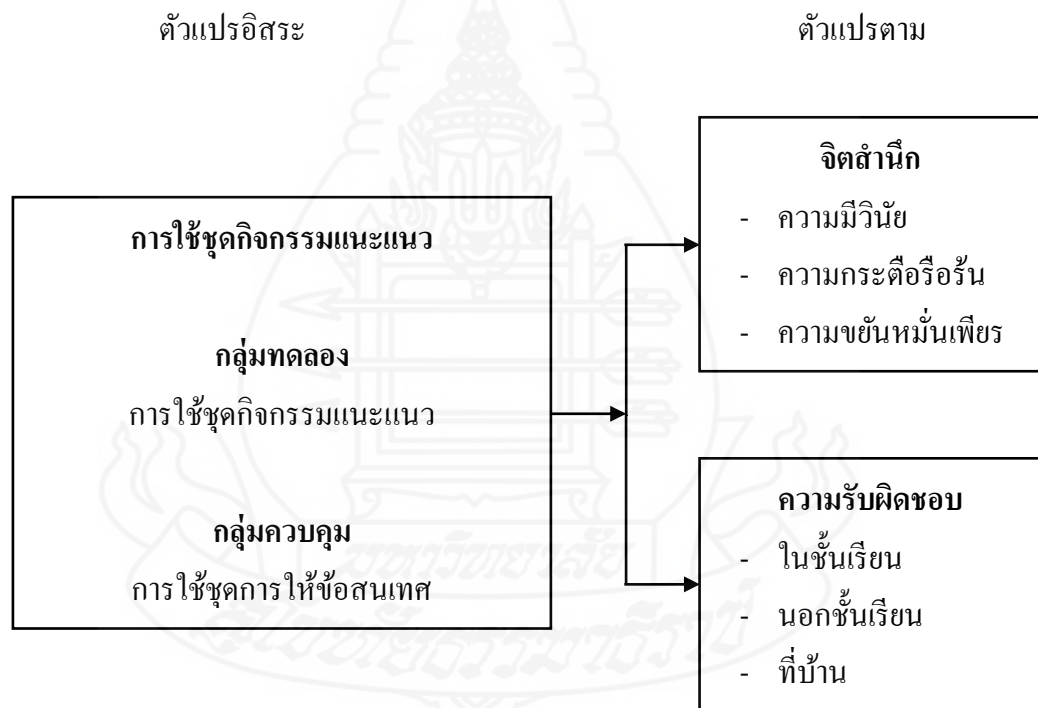
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและกลุ่มควบคุมที่ใช้ชุดการให้ข้อสนเทศ

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย แสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปร

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว

4.2 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้ชุดการให้ข้อสนเทศ

4.3 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นระยะเวลา 1 เดือนนักเรียนกลุ่มทดลองมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลอง

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพรตพิทยพยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 540 คน จาก 12 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 45 คน จัดชั้นเรียนแบบคละความสามารถ

5.1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพรตพิทยพยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มมา 2 ห้องเรียน จำนวน 90 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 45 คน

5.2 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง โดยศึกษาจากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วัดก่อนและหลังการทดลอง

5.3 ตัวแปรที่จะศึกษา ตัวแปรในการวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

5.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1) ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียน

2) ชุดการให้ข้อสนเทศ

5.3.2 ตัวแปรตาม คือ จิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 จิตสำนึก หมายถึง ภาวะที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิดของจิตในการตระหนักถึงการเรียนรู้ของนักเรียน เกิดจากวิธีการกระตุ้นให้ตื่นตัวเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และวิธีการแก้ไข ตลอดจนการฝึกปฏิบัติให้เกิดการสืบค้นหาองค์ความรู้ อันจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองต่อไป จิตสำนึกต่อการเรียนของนักเรียนมีองค์ประกอบย่อย คือ ความมีวินัยในการเรียน ความกระตือรือร้นในการเรียน ความขยันหมั่นเพียรในการเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 ความมีวินัยในการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ตนเองและผู้อื่น ได้แก่

- 1) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของครู
- 2) สนใจและตั้งใจฟังสิ่งที่ครูสอน
- 3) มีสมาธิจดจ่อกับการเรียน
- 4) วางแผนการเรียนล่วงหน้า
- 5) ใช้เวลาให้คุ้มค่ากับการเรียนในแต่ละวัน
- 6) อดทนและมุ่งมั่นกับสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อการเรียน

6.1.2 ความกระตือรือร้นในการเรียน หมายถึง ความสนใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ เอาใจใส่และตั้งใจใฝ่เรียน หาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับตนเอง อยู่เสมอ ทำงานอย่างกระปรี้กระเปร่า ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ได้แก่

- 1) ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายทันที
- 2) เมื่อมีข้อสงสัยในบทเรียนรีบถามครู
- 3) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนอยู่เสมอ
- 4) ยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น
- 5) อาสาช่วยงานส่วนรวมเมื่อครูต้องการ
- 6) ดำเนินถึงอนาคตการเรียนโดยไม่ดำเนินชีวิตไปวันวัน

6.1.3 ความขยันหมั่นเพียรในการเรียน หมายถึง ลักษณะการกระทำที่แสดงออกถึงความพากเพียรพยายามด้านการเรียน ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแน่วแน่ มีความพยายามที่จะทำงานทุกอย่างให้สำเร็จ ได้แก่

- 1) ทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ย่อท้อ
- 2) ทำงานได้อย่างต่อเนื่องและเป็นเวลานาน

- 3) ส่งงานหรือการบ้านได้ตามเวลาที่กำหนด
- 4) ทบทวนบทเรียนหลังจากที่เรียนแล้ว
- 5) ค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ครูสอน
- 6) กำหนดเป้าหมายในการเรียนไว้ชัดเจน

6.2 ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียนของนักเรียนมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

6.2.1 ความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียนในชั้นเรียน หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียนในชั้นเรียน ได้แก่

- 1) เข้าเรียนและเลิกเรียนตามเวลา
- 2) ตั้งใจเรียนไม่คุยหรือเล่นระหว่างที่ครูสอน
- 3) มีอุปกรณ์การเรียนครบ
- 4) จัดบันทึกเนื้อหาขณะที่ครูสอน
- 5) ไม่สร้างปัญหารบกวนเพื่อนร่วมห้อง
- 6) ไม่ทำกิจกรรมอื่นใดในช่วงโม่งเรียน

6.2.2 ความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียนนอกชั้นเรียน การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียนนอกชั้นเรียน ได้แก่

- 1) มาถึงโรงเรียนทันเวลาที่กำหนด
- 2) เข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
- 3) ศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต
- 4) หากขาดเรียนไปมีการติดตามงานหรือการบ้านจากเพื่อน
- 5) ให้ความร่วมมือการทำงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย
- 6) เลือกคบเพื่อนที่สนใจใฝ่เรียนรู้

6.2.3 ความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียนที่บ้าน หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียนที่บ้าน ได้แก่

- 1) แบ่งเวลาสำหรับการเรียนและงานบ้าน
- 2) ศึกษาบทเรียนล่วงหน้า
- 3) ทำการบ้านให้เสร็จด้วยตนเอง
- 4) เตรียมอุปกรณ์การเรียนให้ครบ

5) จัดตารางเรียนให้พร้อมทุกวัน

6) พักผ่อนให้เพียงพอและไม่นอนดึก

6.3 ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียน

หมายถึง เครื่องมือทางการแนะแนวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมุ่งเน้นพัฒนาจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนว 14 กิจกรรมรวมกันเป็นชุด ในแต่ละกิจกรรมใช้หลักการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) ที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiencing learning) และการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (group process learning) ซึ่งการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยวงจรเรียนรู้ 4 ขั้นตอน (four phases of the learning cycle/ERGA) ประกอบด้วยขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ขั้นสะท้อนกลับการเรียนรู้ (Reflecting) ขั้นสรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing) ขั้นคิดและนำไปปฏิบัติ (Applying) เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และทำทนายให้สมาชิกกลุ่มนำประสบการณ์ตรงที่ได้เรียนรู้ร่วมกันไปปฏิบัติในชีวิตจริง (สมร ทองดี และปรางค์ รามสูต 2545: 50)

6.4 นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

โรงเรียนพรตพิทยพยัต เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

6.5 ชุดการให้ข้อเสนอแนะ หมายถึง กิจกรรมแนะแนวอื่น ๆ ที่ให้ความรู้ด้านส่วนตัวและ

สังคมซึ่งใช้กันโดยทั่วไปสำหรับนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริง คำแนะนำ และคำบอกเล่าที่ถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือข้อเขียน จำนวน 14 กิจกรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนผู้รับข้อเสนอแนะได้ความรู้และประโยชน์ในการเปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบที่มีคุณภาพซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

7.2 ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นด้วยชุดกิจกรรมแนะแนว

7.3 ได้แนวทางในการวิจัย เพื่อสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวคุณภาพในการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบด้านอื่น ๆ สำหรับนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น